
P r i n o s i

UDK: 262.131
241.513
Stručni članak
Primljeno 3/2006.

PRIKAZ ENCIKLIKE "DEUS CARITAS EST" PAPE BENEDIKTA XVI.

Stipe Nosić, Dubrovnik

Sažetak

Autor ukratko predstavlja prvu encikliku pape Benedikta XVI. Nakon općenitih napomena ističe glavne naglaske enciklike, držeći se njene dvodjelne podjele. Najprije govori o jedinstvu ljubavi u stvaranju i u povijesti spasenja, zatim o konkretnoj karitativnoj ljubavi Crkve.

Umjesto zaključka autor iznosi neka svoja zapažanja o enciklici, zove je hvalospjevom, odnosno teologijom ljubavi. Ističe i tvrdnju da Papa pitanju kršćanske ljubavi uglavnom pristupa na pozitivan način, što je po njemu i razlog iznimno dobrog prihvata ovog dokumenta na različitim razinama.

1. Neke općenite napomene

Papa Benedikt XVI. potpisao je u Rimu na sam Božić, 25. prosinca 2005. godine prvu svoju encikliku o kršćanskoj ljubavi s naslovom *Deus caritas est* (Bog je ljubav). Objavljena je tek mjesec dana kasnije na Blagdan obraćenja sv. Pavla, 25. siječnja 2006. godine, na dan kad je završavala molitvena osmina za jedinstvo kršćana, što sigurno

nije slučajnost.¹ Tom je gestom, prema riječima kardinala Kaspera, Papa sigurno htio reći koliko mu je važna ekumena. Uostalom, on je sam tjedan dana prije objavljivanja enciklike na općoj audijenciji rekao: "Tema nije neposredno ekumenska, ali okvir i pozadina su ekumenski, jer je Bog i naša ljubav uvjet jedinstva kršćana." U razdoblju, između potpisa i objave pojavile su se i glasine kako nešto nije u redu, jer se enciklika ne objavljuje. To je vrijeme međutim bilo iskorišteno za prevođenje enciklike s latinskoga na sedam svjetskih jezika, tako da je enciklika istodobno osim na službenom latinskom objavljena na talijanskom, engleskom, španjolskom, francuskom, njemačkom, poljskom i portugalskom jeziku.² U Italiji je odmah izdana u nakladi od milijun primjeraka. Istodobno prevođenje na različite jezike bio je pravi marketinški potez jer je enciklika odmah bila dostupna cijelom svijetu putem Interneta. Tako je prava i precizna vijest o tom crkvenom dokumentu mogla brzo obići svijet, što je također novost kod objave jednog takvog dokumenta. To se naravno može zahvaliti novim komunikacijskim mogućnostima, jer su se već istog dana na web-stranicama našle kratke izjave o sadržaju enciklike.

Papa se u enciklici, kao što je za takav dokument uobičajeno, obraća cijeloj Crkvi. Na početku nabroja primatelje: biskupe, svećenike, đakone, Bogu posvećene osobe i sve vjernike laike. Slijedi uvod (br. 1), pa prvi dio s naslovom: "Jedinstvo ljubavi u stvorenju i u povijesti spasenja" (br. 2-18). Drugi dio naslovljen je: "Caritas – ljubav Crkve kao 'zajednice ljubavi'" (br. 19-39). Završetak se sastoji od tri broja (br. 40-42). Podjela na brojeve već je uobičajena u crkvenim dokumentima. Uobičajeno je također da su početne riječi ujedno i naslov dokumenta. U ovom slučaju, to su riječi iz Prve Ivanove poslanice: "Bog je ljubav: tko ostaje u ljubavi, ostaje u Bogu i Bog u njemu" (1 Iv 4,16). U tim riječima, Sveti Otac vidi "središte kršćanske vjere: kršćansku sliku o Bogu i sliku čovjeka".³ Iako crkveni dokumenti često govore o ljubavi, ovo je prvi put da se u naslovu jednog dokumenta Crkve pojavljuje pojam ljubav. No taj pojam nije sadržan samo u naslovu, ljubav je i tema cijelog dokumenta, kako stoji u glavnom podnaslovu, koji glasi: "O kršćanskoj ljubavi". Pojam

¹ Encikliku "Deus caritas est" (DCE) na konferenciji za novinare predstavila su trojica Papinih suradnika: kardinal R. R. Martino, predsjednik Papinskog vijeća za pravdu i mir; nadbiskup W. J. Levada, prefekt Kongregacije za nauk vjere, i nadbiskup P. J. Cordes, predsjednik papinskog vijeća Cor Unum.

² Encikliku je na hrvatskom jeziku izdala Kršćanska sadašnjost, u nizu Dokumenti 143, Zagreb, 2006. Ovdje citirano prema tom izdanju.

³ Usp. DCE, br. 1.

"Ljubav" upotrebljava enciklika u većini podnaslova, što potvrđuje njezinu osnovnu orijentaciju. Tako nakon prvog podnaslova "Jezični problem" (ispred br. 2), stoje podnaslovi: "'Eros' i 'Agape' različitost i jedinstvo" (ispred br. 3); "Novost biblijske vjere" (ispred br. 9); "Isus Krist – utjelovljena Božja Ljubav" (ispred br. 12); "Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu" (ispred br. 16); "Karitativno djelovanje Crkve kao očitovanje trinitarne ljubavi" (ispred br. 19); "Karitativni rad kao zadaća Crkve" (ispred br. 20); "Pravednost i ljubav" (ispred br. 26); "Mnogostruke strukture karitativnog služenja u suvremenom društvenom okruženju" (ispred br. 30); "Posebna obilježja karitativne djelatnosti Crkve" (ispred br. 31) i "Odgovorni za karitativno djelovanje Crkve" (ispred br. 32).

2. Jedinstvo ljubavi

Prvi dio enciklike govori o jedinstvu ljubavi i više je teoretski. Tu se donosi puno toga što se o božanskoj krjeposti ljubavi može učiti na teološkom studiju. Riječ je o teološkoj razradi pojma ljubav i u isto vrijeme, uz pomoć filozofskog zaključivanja, otkrivanja veze između Božje ljubavi i ljudske ljubavi.

Papa svoje razmišljanje započinje tvrdnjom da je Božja ljubav za nas osnovno životno pitanje, koje otvara i pitanje tko je to Bog i tko smo mi. On je svjestan da jednom enciklikom ne može u potpunosti obraditi tako široku temu kao što je ljubav. Njegova je želja, međutim, kako kaže, "istaknuti neke temeljne elemente, tako da u svijetu probudim obnovljenu snagu i zauzimanje u čovjekovu odgovoru na božansku ljubav".⁴ Upozorava na jezične poteškoće koje se pojavljuju kod upotrebe pojma "Ljubav", jer riječ je o pojmu koji se tako često upotrebljava i koji se vrlo često zloupotrebljava.⁵ Iako Papa ograničava govor na pojam ljubavi onako kako na njega gledaju Sveto pismo i Crkvena predaja, ipak spominje različite jezične forme i podjele termina ljubav koje se rabe u različitim kulturama. Svjestan je da je u kršćanskoj tradiciji od tri grčka pojma koji se za ljubav upotrebljavaju: eros, philia i agape, pojam eros jezično zapostavljen.⁶

⁴ Isto, br. 1.

⁵ Usp. isto, br. 2.

⁶ Usp. isto, br. 3. Pojam eros, kojem odgovara latinski izraz amor, obično hrvatski označuje sjetilnu ljubav; za pojam philia koristi se hrvatski izraz prijateljska ljubav; dok grčki agape i odgovarajući latinski caritas obično hrvatski zovemo

I filozofsko-teološke podjele, prema kojima eros vrijedi kao svjetovna ili uzlazeća ljubav, a agape kao ljubav oformljena vjerom ili silazeća; te amor concupiscentiae – sebična ili od erosa uobličena ljubav, odnosno amor benevolentiae – nesebična ljubav, ne smiju se, prema enciklici, radikalno primjenjivati.⁷ Pojašnjavajući pojmove, njihov razvoj u prošlosti i sadašnjosti, Benedikt XVI. tvrdi da iz toga izlaze na vidjelo dvije stvari. Prvo, da je ljubav nešto što ima veze s božanskim, ali, s druge strane, da se to božansko teško doseže. Moguće ga je doseći samo uz velika odricanja. To međutim ne znači odbacivanje erosa, nego njegovo pročišćenje i ozdravljenje.⁸ On jasno kaže da bez obzira kako ljubav dijelili, ona ostaje jedna: "Zapravo eros i agape – uzlazna ljubav i silazna ljubav – nikada se ne mogu potpuno odijeliti jedno od drugoga."⁹ Zato je i Božju ljubav, piše Papa, moguće erosom označiti, ali je ona "također i potpuna agape".¹⁰ Enciklika naglasak stavlja na shvaćanje čovjeka kao bića sastavljena od tijela i duha, te je čovjek tek tada posve on sam ako njegovo tijelo i duh nađu unutarnje jedinstvo.¹¹ Dođe li do pre naglašavanja bilo koje od ovih dviju komponenti, neminovno nastaje nered, odnosno dolazi do gubitka čovjekova dostojanstva.¹² Samo kad je posrijedi jedinstvo duha i tijela, može se govoriti o ljubavi, jer "duša i tijelo ne ljube sami i odvojeno: čovjek, osoba, taj je koji ljubi kao jedno stvorenje sastavljeno od duše i tijela. Samo kada se to dvoje stopi u jedno, čovjek u punini postaje to što jest. Samo na taj način ljubav – eros – može sazreti i postići svoju pravu veličinu".¹³ To je ljubav koja ima karakter dara, ali koja uvijek nanovo želi biti i obdarena. Ovdje se izričito ne spominje, ali može se na primjer tvrditi da je takva ljubav istinska bračna ljubav i da zahvaljujući Božjoj ljubavi tu ljubav bračni drugovi mogu živjeti. I kad je o ljubavi između muškarca i žene riječ, zahvaljujući Božjoj ljubavi, piše Sveti Otac, eros se pretvara u agape. On ovdje ponavlja poznati stav Crkve kako tvrdnja da je kršćanstvo protiv tijela i time protiv tjelesne ljubavi ne stoji, ali konstatira da se

sveta ljubav. U originalnoj latinskoj verziji enciklike pojmovi koji označavaju ljubav često se spominju: amor 212 puta, eros 37 puta, caritas 22 puta, agape 19 puta i philia 2 puta.

⁷ Usp. isto, br. 7.

⁸ Usp. isto, br. 5.

⁹ Usp. isto, br. 7.

¹⁰ Usp. isto, br. 9.

¹¹ Usp. isto, br. 5.

¹² Usp. isto, br. 5.

¹³ Isto, br. 5.

tijelo, time što se njegova važnost na različite načine prenaglašava, zapravo ponižava.¹⁴

Jedan od važnijih naglasaka enciklike jest tvrdnja da je Božja ljubav u Kristu postala opipljiva, utjelovljena, konkretna. Isus tu ljubav predaje svojoj zajednici u spasonosnoj hrani euharistije, a po euharistiji, zahvaljujući njezinoj socijalnoj dimenziji, Božja ljubav i ljubav prema bližnjemu bivaju "doista sjedinjene".¹⁵ Ali tu nije kraj, euharistija nije nešto statično, ona se nastavlja u životu, što je lijepo izražavao latinski otpust na završetku: "Ite missa est" (Idite, misa je). Božju ljubav koja do nas dolazi preko sakramenata, liturgije, molitve zajednice, preko životnog zajedništva, moramo dijeliti s bližnjim. Bog je taj koji je nas "prvi ljubio" i zato mi njemu s ljubavlju možemo uzvratiti.¹⁶ Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu vezane su jedna uz drugu. I ljubav prema bližnjemu je put na kojem se susreće Boga.¹⁷ Snagom Božje ljubavi možemo ljubiti čak i one koji nam se ne sviđaju.¹⁸

3. Konkretna ljubav

Drugi dio enciklike više je praktični, jer pokazuje kako treba živjeti ljubav prema bližnjemu, kako konkretno ljubiti u različitim životnim situacijama. U tom smislu Benedikt XVI. kaže: "Cjelokupno djelovanje Crkve izraz je ljubavi, koja traži potpuno čovjekovo dobro: traži njegovu evangelizaciju po riječi i sakramentima (...). Ljubav je prema tome služenje, koje Crkva ostvaruje, da bi neprestano izlazila ususret čovjeku koji trpi ili je u potrebi, uključujući tu i materijalne potrebe."¹⁹ Zatim dodaje da je to aspekt o kojem želi govoriti u drugom dijelu. Riječ je dakle o socijalnoj dimenziji ljubavi, jer je Crkva kao zajednica pozvana da bude zajednica ljubavi. Tu Sveti Otac daje posebnu važnost organiziranom karitativnom djelovanju, koje u Crkvi postoji od samih njezinih početaka, a što proizlazi iz Evanđelja. Djelotvorna ljubav – caritas nešto je što pripada njezinoj biti. Konkretna, praktična ljubav prema bližnjem tako je jedan

¹⁴ Usp. isto, br. 5.

¹⁵ Usp. isto, br. 13. i 14.

¹⁶ Usp. isto, br. 17.

¹⁷ Usp. isto, br. 16.

¹⁸ Usp. isto, br. 18.

¹⁹ Isto, br. 19.

od važnijih znakova i ujedno jedna od važnijih zadaća Crkve. No, takva ljubav, caritas-agape, nadilazi granice Crkve.²⁰ Sveti Otac to potkrepljuje evanđeoskom zgodom o milosrdnom Samaritancu. Ipak, ostaje vrijediti ono zbog čega je u početcima Crkve osnovan đakonat, a to je da prvenstvo na takvu ljubav ima zajednica vjernika, i u kojoj nikome ne bi smjelo nedostajati ono osnovno što je potrebno za dostojanstven život.²¹ Bit Crkve izražava se u trostrukoj zadaći: naviještanje Božje Riječi (kerygma – martyria), slavljenje sakramenata (leiturgia) i služenje ljubavi (diakonia). To su zadaće koje idu zajedno, a diakonia također pripada osnovnoj strukturi Crkve, tako da "Crkva ne može zanemariti služenje ljubavi jednako kao što ne može zanemariti sakramente i riječ".²²

Kad je riječ o drugim važnijim naglascima, enciklika se bavi pitanjem odnosa pravednosti i ljubavi. Prvi čovjek Crkve tvrdi da djelotvorna kršćanska ljubav ne isključuje brigu države za čovjeka, i u tom smislu on kritizira marksistički stav koji je crkveno karitativno djelovanje smatrao nepotrebnim. Prema shvaćanju koje je prihvatio i propagirao marksizam, ljudima ne bi trebalo dijeliti pomoć nego im ostvariti takve društvene uvjete u kojima bi sami mogli za sebe zaraditi. Unatoč jasnoj kritici komunističkog stava, Papa mu priznaje djelomičnu vrijednost.²³ A koliko je nerealnih iluzija nosila u sebi ta propala marksistička postavka, iskusili su u praksi mnogi koji su živjeli na bivšim socijalističkim prostorima. Na ovom pitanju susreće se ipak politika i vjera, te je svaka od tih dviju strana pozvana da na svoj način stvara preduvjete "za izgradnju pravednog društvenog i državnog poretka". Crkva se kao zajednica ne smije ovdje politički angažirati, ali, isto tako, kad je u pitanju pravednost, ne smije stajati po strani.²⁴ Vjernici laici su pak dužni uključiti se aktivno u društveni život.²⁵

Papa je svjestan i negativnih učinaka koje donosi pojava globalizma, te upućuje na socijalni nauk Crkve, koja može pomoći u

²⁰ Usp. isto, br. 25b.

²¹ Usp. isto, br. 20 -21.

²² Isto, br. 22. i br. 25a.

²³ Usp. isto, br. 26.

²⁴ Usp. isto, br. 28a.

²⁵ Usp. br. 29. Tu tvrdnju Papa potkrepljuje citirajući svojega prethodnika Ivana Pavla II., koji u dokumentu "Christifideles laici" (Vjernici laici) br. 42. kaže, da se vjernici laici ne smiju odreći političkog djelovanja: "u mnogostrukom i raznovrsnom gospodarskom, društvenom, zakonodavnom, upravnom i kulturnom djelovanju koje teži suvislom i institucionalnom promicanju općeg dobra".

rješavanju ovih pitanja. Doslovno kaže: "U teškim prilikama u kojima se danas nalazimo, ne samo zbog sve veće globalizacije ekonomije, društveni je nauk Crkve postao temeljni smjerokaz, koji pruža smjernice koje vrijede i izvan granica Crkve."²⁶ Nabraja važnije crkvene dokumente koji se odnose na socijalnu problematiku, počevši od enciklike pape Lava XIII. iz 1891. godine *Rerum novarum*, pa sve do najnovijeg dokumenta *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, kojeg je 2004. godine izdalo Papinsko vijeće za pravdu i mir.²⁷ Papa je također svjestan da na ovom području ima posla za državu i Crkvu, jer karitativna ljubav neće nikada biti suvišna, pa ni u "najpravednijim društvima", jer će "uvijek biti onih koji trpe i koji vape za utjehom i pomoći. Uvijek će biti osamljenosti, uvijek će biti i situacija materijalnih potreba, gdje je nužna pomoć u obliku konkretne ljubavi prema bližnjemu".²⁸ Papa naglašava da djelotvorna ljubav prema bližnjem ne smije imati motive prozelitizma, jer se ljubav ne prodaje nego daje badava. Ipak, kaže da „to ne znači da karitativna djelatnost mora, da tako kažemo, ostaviti Boga i Krista po strani. U igri je cijeli čovjek. Često je najdublji uzrok čovjekova trpljenja upravo odsutnost Boga. Tko ostvaruje ljubav u ime Crkve, neće nikada pokušati nametnuti drugima vjeru Crkve. On je svjestan da je ljubav u svojoj čistoći i svojoj besplatnosti najbolje svjedočanstvo Boga u kojega vjerujemo i koji nas potiče ljubiti".²⁹ Ono što je možda za hrvatsku aktualnu situaciju u Caritasu važno, jesu tvrdnje da pomagači trebaju biti osposobljeni za određeni karitativni posao, no to nije dovoljno, takav rad traži malo srca. "Zbog toga je, osim stručne osposobljenosti, tim karitativnim djelatnicima nužna i 'izobrazba srca'. Trebaju biti dovedeni do onog iskustva susreta s Bogom u Kristu koje će u njima pobuditi ljubav i njihovo srce otvoriti za drugoga. Tako zapovijed ljubavi prema bližnjemu za njih neće više biti zapovijed koja im je naložena, da tako kažemo, izvana, već će biti posljedica njihove vjere koja se odjelotvoruje kroz ljubav."³⁰

²⁶ DCE, br. 27.

²⁷ Usp. isto, br. 27. *Kompendij* je nakon petogodišnje pripreme 25. listopada 2004. godine objavilo ovo tijelo u Rimu i posvetilo ga papi Ivanu Pavlu II., koji je i potaknuo rad na djelu, a u jednomu svom govoru nazvao ga je "Katekizmom socijalnog nauka Crkve". *Kompendij* donosi ukratko važnije stavove socijalnog nauka Crkve, a objavljen je na talijanskom i engleskom jeziku. U međuvremenu je već objavljen i na francuskom, španjolskom i njemačkom jeziku.

²⁸ Isto, br. 28b.

²⁹ Isto, br. 31c.

³⁰ Isto, br. 31a.

Ali i čisto humanitarne organizacije, kod kojih ovoga nema, na istom su Božjem djelu. I sama činjenica da se sve više organizacija bavi ljudima u nevolji, govori o tome, smatra Sveti Otac, kako je Stvoritelj u narav čovjeka ugradio imperativ ljubavi prema bližnjemu.³¹ Ovaj dio enciklike Sveti Otac završava tako što konkretnu ljubav, na koju poziva ovom poslanicom, vidi duboko ukorijenjenu u takozvanim božanskim krjepostima: vjeri, nadi i ljubavi. Svojevrsni zaključak ovog dijela, koji bi se i u slučaju da nije naveden, mogao iščitati iz konteksta, jest poziv: "Ljubav je moguća, i mi smo je sposobni prakticirati jer smo stvoreni na sliku Božju."³²

4. Umjesto zaključka

Enciklika u svoja dva dijela iz različitih perspektiva govori o ljubavi, no ona je ipak jedno jedincato djelo, s vrlo čvrstom unutarnjom vezom. Nije uputno vaditi iz konteksta pojedine izraze iz enciklike i potkrjepljivati njima određene teze koje s njom ne bi imale ništa. Pisana je za cijeli svijet, te također nije moguće u njoj tražiti neka specijalna rješenja za pojedine zemlje.

Osim mnoštvom biblijskih citata, različitim crkvenim dokumentima koje spominje u tekstu, Papa svoje tvrdnje potkrjepljuje i s 36 bilješki. To su uglavnom crkveni oci, nekoliko posljednjih papa, Drugi vatikanski koncil, Katekizam Katoličke crkve, Zakonik kanonskoga prava, stari pjesnici i pisci, filozofi i drugi. Da ljubav nije apstraktni pojam i samo teorija, nego da se ona zaista može živjeti i u djelo provoditi, potvrđuje pisac ovog dokumenta u zaključku određenim brojem imenâ svetaca iz povijesti Crkve, koji vrijede kao primjeri onih koji su kroz povijest Crkve uspješno živjeli djelotvornu ljubav.³³

Pojam ljubav enciklika prikazuje u njegovim različitim dimenzijama i značenjima. Obiluje lijepim izričajima o ljubavi, tako da bi ju se moglo zvati svojevrsnim "hvalospjevom ljubavi" ili pak, zbog njenih stručnih, teološko-meditativnih postavki, teologijom ljubavi. Riječ je o dokumentu koji u sebi nosi duboku motivaciju za teološki, duhovni, a iznad svega pastoralni i karitativni rad. Recept

³¹ Usp. Isto, br. 31.

³² Isto, br. 39.

³³ Usp. Isto, br. 40.

za to jasno je naznačen: u molitvi i u sakramentalnom životu otkrivati Božju ljubav i okrijepljeni tom snagom djelotvorno živjeti ljubav.

Pomoću ovog dokumenta Sveti Otac Crkvi, društvu i svakom pojedincu pojašnjava da u središtu kršćanske poruke stoji ljubav, i to Božja ljubav, od koje čovjek živi i zahvaljujući kojoj može tu ljubav drugome dati. Bez obzira što se katkad čini da je ljubav o kojoj govori Crkva nešto sasvim drugo od one ljubavi o kojoj govore drugi, riječ je, piše Sveti Otac, o jednoj te istoj ljubavi koja se pojavljuje u različitim dimenzijama. Tako se i eros između muškarca i žene, u otvaranju obitelji, Crkvi, društvu i čovječanstvu, pretvara u caritas. I sam osobni akt ljubavi ima veze sa zajednicom – Crkvom, koja je pozvana da Božje djelo ljubavi nastavi svjedočiti djelima ljubavi. To je Caritas Crkve, ustanova drukčija od drugih dobrotvornih organizacija, jer njezina djela ljubavi izlaze iz vjere i nade.

U enciklici je čak tri puta spomenuta i svetica naših dana blažena Majka Terezija iz Kalkute. Dva puta navedena je na zasebnim mjestima, kao primjer ostvarene ljubavi zahvaljujući snazi euharistije i molitve, a treći put spominje se u društvu svetaca koji su se istaknuli na polju socijalnih djela ljubavi.³⁴ U zaključku dokumenta Papa posebno mjesto među svetima daje Blaženoj Djevici Mariji, pripisujući joj osobite zasluge i povjeravajući joj "Crkvu, njezino poslanje i služenje ljubavi".³⁵ Dokument završava molitvom Majci Božjoj, kako su obično završavali i dokumenti Benediktova prethodnika pape Ivana Pavla II. Molitva je upućena Gospi, ali njezin sadržaj odgovara otprilike sadržaju molitve koju sveti Franjo Asiški, također spomenut u enciklici, upućuje Bogu: "Neka žarka i slatka ljubav prema tvojoj ljubavi, Gospodine, očisti um moj od svega što je pod nebom, da mognem umrijeti iz ljubavi prema tvojoj ljubavi jer si se ti udostojao umrijeti iz ljubavi prema mojoj ljubavi."³⁶

Prve reakcije govore da je enciklika naišla na plodno tlo, jer pozitivne ocjene dolaze ne samo iz crkvenih krugova nego i od strane različitih društvenih grupacija, što kod objavljivanja dokumenata nekoliko posljednjih papa u pravilu nije bio slučaj. Možda je tajna u načinu prikazivanja stvari, jer ovaj Papa pitanju kršćanske ljubavi pristupa isključivo pozitivno, u skladu s nakanom koju artikulira u spisu, po kojoj želi u današnjem svijetu potaknuti praktični odgovor ljudi na Božju ljubav. Ovo štivo dobro će doći svima koji nose

³⁴ Usp. Isto, br. 18., str. 36 i 40.

³⁵ Blaženoj Djevici Mariji posvećeni su brojevi 41 i 42. Usp. Isto, br. 42.

³⁶ Sveti Franjo, Spisi, 65.

određenu odgovornost za društvo i koji žele odgovorno živjeti ljubav. Enciklika se također može preporučiti mladim ljudima, jer će u njoj zasigurno otkriti ideale koji će im pomoći u formiranju vlastite osobnosti.

A SURVEY OF THE ENCYCLICAL "DEUS CARITAS EST" OF POPE BENEDICT'S XVI

Summary

The author gives a brief outline of the first encyclical of Pope Benedict's XVI. After general observations the author points out the main emphases of the encyclical, following its two-part division. First he talks about the unity of love in creation and in the history of salvation, then about the concrete charitable love of Church.

In place of conclusion the author presents some of his own observations on the encyclical. He calls it a song of praise, i.e. theology of love. He stresses that Pope approaches the issue of Christian love in a positive way, which, he finds, is the main reason that this document has been favourably received at various levels.